

nem falról, hanem csatornáról van szó, alsó tégláiból néhány darabot in situ meg is találtunk. A csatorna kibontását követően a két szelvényrész 4. szintje következett. A D-i részen utóbbi téglával kirakott felszínként jelentkezett. Az É-i szelvény részen sikerült kibontani az 5. szintet is, melyben a 7. objektumot és egy alapozás tégláit találtuk. Az 5. objektum ásásakor részben kiszedt ÉK–DNy-i irányú fal eredetileg 54–58 cm széles volt. K-i oldalán sárga agyagréteget találtunk, mely az egykori épület padlója volt, ezt a csatorna metszetszála alapján többször is megújították. Nem látszik viszont a fal folytatása, így bizonyos, hogy a csatorna építéskor szedték ki az épület DNy-i sarkát, illetve D-i falát. Az épület minden bizonnyal a 18. századi tűzérségi kaszárnya volt, mely a különböző korabeli ábrázolások alapján a D-i fal mögött, azzal párhuzamosan helyezkedett el.

Jelentős mennyiségű késő középkori és újkori leletanyagot gyűjtöttünk, illetve a kaszárnya sarkának megtalálása után jóval pontosabban vetíthetjük a középkori vár alaprajzát a mai városképre. Megállapítottuk, hogy az előzetes becsléseknek megfelelően szelvényünk a vár egykori udvarának a D-i kapu mögötti részére esik. Ezt a keményre taposott járósínek, a le-téglázás és a szabályosan megépített járda bizonyítja. Az eddigi rétegek vizsgálata alapján meggyőződünk arról, hogy az utóbbi három évszázad objektumai nem bolygatták meg a középkornál mélyebben fekvő rétegeket.

VÖRÖS GABRIELLA

270. Szeged, Sebészeti Klinika udvara

(Csongrád megye) Á, Kk, Kú

A SZOTE udvarából a Tisza Lajos körúton is áthaladó, leendő távhővezeték árkanak ásásakor 2002 októberében a kidobott földben cserepeket láttam.

A klinika udvarán húzódó árkokat az épület bejáratának vonalában három szakaszra osztottam: az 1. a kapu felé, a 2. az épület É-i vége felé húzódó árokszakasz, míg a harmadik az előző kettőre csaknem merőlegesen a Tisza irányába volt kijelölve, de még nem volt kiásva. Az 1. és 2. szakaszon több alapozás, illetve vörös (paticsos?) rétegek is megfigyelhetők voltak, de mivel ezek mélysége 60–80 cm között volt, legfeljebb 19. századiak lehettek.

A már kiásott 3. szakasz első harmadában egy 19. századi csatorna maradványait dokumentáltam (110–120 cm mélyen), a bejárattól ÉK-re egy másik alapozást is lefotóztam. A teteje az itt húzódó aszfaltút padkájától 120 cm mélységre van. Az árok É-i vége egy ásonnyommal mélyebbre volt kiásva, itt egy égett, vörös paticsos járósínt találtam, ennek kb. 40×30 cm-es felületét kibontottam és dokumentáltam. Ez a járósínt az aszfalttól 150 cm mélységben volt, felületéről több kerámiát is gyűjtöttem. Megemlítendő még az udvar 1. szakaszának földjében talált fél bronzgömb és egy cserépüst peremtöredéke.

A 2. árokszakasz vizsgálatkor cserépdarabokat és egy vaskést találtam. Kb. 120 cm mélyen néhány in situ téglát is láttam, de nem tudtam eldönteni, hogy falhoz vagy csatornához tartoznak-e. Az udvarról a Somogyi utca felé vezető aszfaltút közepén kijelölt árokszakasz (4. szakasz) felét már kiásták. Középtájon egy Árpád-kori orsókarika került elő, illetve a szakasz csaknem teljes hosszán kora újkori kerámiák. Ez a rész – a park szintjét alapul véve – már teljes egészében bolygatott, átforogatott föld, több ponton sóder, salak és más recens hulladék réteg, illetve meszes, téglatörmelék beásás került elő. Az egyik munkás értékbecslést kérve egy marék 18–19. századi ezüstpénzt mutatott meg.

TÖRŐCSIK ISTVÁN

271. Szendrő, Hősök tere 5.

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk, Kú

A telken jelenleg álló épület átalakítását megelőző műemléki-régészeti kutatásra került sor. Az épület részben magába foglalja a korábban itt állt Csáky-kastély Ny-i szárnya földszintjének részleteit, illetve a 16–17. századi Alsóvár maradványait. A lelőhelyen a legkorábbi, közvetlenül a szikla felett elhelyezkedő kultúrréteg a 15. századra tehető. A kályhacsempelétek alapján a 15–16. század fordulóján épített, a jelenlegivel megegyező, É–D-i tájolású épület kis részletét tártuk fel a jelenleg álló két épületszakasz közötti belső udvarban. Ezen épület egyik (K–Ny-i) falát a későbbi várban, majd kastélyépületben is felhasználták, s csak a 20. században bontották el, míg egy másik (É–D-i) falát a közrezárt helyiség betöltése alapján már a 16. században visszabontották. A fennálló maradványok közül a legkorábbinak az É-i épületszakasz É-i és Ny-i fala bizonyult, kora legkésőbb a 17. századra, de feltehetően korábbra tehető. D-i fala és kőboltozata utólagos, de a 18. századi periódusnál korábbi, szintén utólagos nyílásai barokk koriak. Az Alsóvárat a 17. századi ábrázolásokon Ny-ról kerítő fal szintén utólagosan épült Ny-i falához. E kerítőfal a leletanyag alapján nem korábbi a 17. századnál. A D-i épületszakasz falzatának nagy része a 17. század végi periódushoz köthető. Pincéjében láthatók az eredetileg alapincézetlen épület alapfalai. Az épület D-i, egykor az Alsóvárat is lezáró, ma nagyrészt az alapfalakig visszabontott fala mellett a pincében 17. századi személtreteget figyeltünk meg. E réteget vágja az ehhez a falhoz D-ről utólag hozzáépített akna. Az említett D-i falat áttöri az épület K-i oldalán húzódó folyosóban megfigyelt, elfalazott barokk nyílás. E folyosó D-i részének tömör Ny-i falát ma elfalazott, 17–18. századi ajtónyílások törték át, míg középső részén pillérekre támaszkodott fiókos dongaboltozata. A folyosó barokk téglapadlója a 30–40 cm-es modern feltöltés alatt csaknem sértetlenül előkerült. A 17–18. század fordulóján épített Csáky-kastély Ny-i szárnyának É-i része foglalta magába az Alsóvár korábbi részleteit, D-i része új épület lehetett, mely az Alsóvár D-i

faláig nyúlt. Az épületszárny közepén fennmaradt kapu műformái, valamint Csáky Antalhoz köthető bélyeges téglák alapján ezt az épületet a 18. század közepe táján megújíthatták, nyílásait átalakították. Ekkor nyerte az épület Ny-i homlokzata a 19. század közepi ábrázolásokon megőrzött egységes képét. Csekély mennyiségű kerámia- és kályhacsempe leletanyag került elő a 15–18. századból. Kiemelendő egy nagyméretű, 17. századi üvegkupa nagyobb töredéke. Az épület falkutatását Fülöp András végezte.

TOMKA GÁBOR

272. Szentendre, Római tábor

(MRT 7. k. 28/1 lh.)

(Pest megye) Ró

A szentendrei római tábor déli falszakaszának, patkó alakú tornyának és a hozzá kapcsolódó belső építményeknek a kutatását és egy zárt kőtár felépítését a 2003 augusztusában–szeptemberében Magyarországon megrendezésre kerülő, XIX. Nemzetközi Limeskongresszus apropóján szeretnénk volna megvalósítani. A terv első lépéseként régészeti kutatást kellett végezni a tervezett új kőtár épületének helyén, hogy annak felépítésével egyben a tábor – távlati tervekben szereplő – régészeti és műemléki helyreállításával is összhangban álljon a most felépítendő épület.

A feltárás 2002 júliusában és novemberében, két részletben zajlott. Kutatóárkainkat a kőtár leendő helyén jelöltük ki, ahol az eddigi feltárásokat összegző, az MRT 7. kötetében megjelent térkép még kutatatlan területet jelzett. E térkép alapján a területünkől É-ra fekvő telken az 1940-es években dr. Nagy Tibor régész egy nagyméretű épület részletét tárta fel, melynek déli része – az alaprajza szerint – nem került feltárássra. Reményeink szerint az épületnek a jelenlegi kutatási területen kellett volna folytatódnia.

Az É-D-i és K-Ny-i szelvényekkel megkutatott területen azonban nem kerültek elő a már ismert épület további falai. A felszíni, mintegy 50 cm-es réteg arról tanúskodik, hogy itt már egyszer volt egy nagy felületre kiterjedő régészeti feltárás, de erről az esetleges kutatásról nincs semmi adatunk. A másik lehetőség, hogy az elmúlt évszázadban a területet feltöltötték – erre utal egy a 20. sz. 20-as éveiben készülhetett képeslap és a felszíni réteg kevés régészeti lelete, de aránylag sok újkori tárgya. (Itt említjük meg, hogy az ásatás során 3 pénz került elő: egy Kr. u. 4. századi kisbronz érem az ásatási terület északi részén az 1. ásónyomból és két, a 20. sz. közepén vert aluminium fillér a feltárás mélyebb, de bolygatott rétegeiben.) A bolygatatlan rétegekben is nagyon kevés régészeti lelet és omladék került elő, köztük néhány bélyeges tegula töredéke. A régészetileg legjelentősebb lelet az egy helyen talált, tíznél több, több típust képviselő, díszített, ólom tükörkeret és a kerek, bronz tükörlapok.

MARÓTI ÉVA

273. Szentes, Derekegyházi-oldal

(Csongrád megye) H

A Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézete és a Szegedi Biológiai Központ Genetikai Kutatóintézete által vezetett: *A történeti genetika a magyar ethnogenezis kutatásában* című NKFP pályázati program keretében, a 2002. évben három Csongrád megyei honfoglalás kori temető hitelesítő feltárássára került sor. A genetikai mintagyűjtés regionális szempontjait figyelembe véve 2002-ben Csongrád megye területét, Szentes határát választottuk ki kutatási régióknak, ahol néhány, Csallány Gábor által a 20. század első felében már részben feltárt 10–11. századi temető hitelesítő feltárást kívántuk elvégezni. Az ásatás az MTA Régészeti Intézete és a szegedi Móra Ferenc Múzeum közös munkája volt.

Csallány Gábor 1940-ben Szentes, Derekegyházi-oldal nevű határrészében, Berényi Benjamin 129. számú tanyájának földjén – a tulajdonos leletbejelentését követően – egy honfoglalás kori temető négy sírját tárta fel (ásatási dokumentáció: KJM RégAd: 55-84/5 és 401-95, MNM RégAd: 116. D. III; leletanyag: KJM RégGyűjt: 55.14.1-5, 55.20.1, 55.26.1-18, 57.10.1-5, 82.4.1-4. és valószínűleg 55.20.1; közlés: FolArch (3-4) 1941, 182–186). Bálint Csanád 1968-ban, az akkor már Szentesen lakó öreg Berényivel járt a lelőhelyen, ásatást azonban nem kezdeményezett. A helyszíni szemléjéről készült beszámoló (MFM RégAd: 94-76) adatait követve az 1971-es kiadású, 1:10 000-es léptékű térképen megtalálható a Berényi B.-tanya, sőt azok a dűlőutak is, amelyeket Csallány Gábor a temetőtérképén megnevez. Ez a terület a várostól 2 km-re DK-re található, a ma D-3 elnevezésű táblában. Több helyszíni szemle során a rendelkezésünkre álló távolságadatok visszamérésével sikerült megtalálnunk az elszántott Berényi-tanya valószínűsíthető maradványait, és ettől D-re egy – a környezetéből mindössze 50–60 cm-re kiemelkedő – domb D-i oldalán kijelöltük a feltárás helyét.

2002. szeptember 2–19. között 1217 m²-t tártunk fel egyetlen nagy szelvényben (ásatási dokumentáció: KJM RégAd: 559-2003; fotódokumentáció: KJM Fotótár: 11238–11306; leletanyag: KJM RégGyűjt: 2002.3.1–106). A temető egészét megkutatva, a sírok környezetét 15–30 m távolságban átvizsgálva megállapítottuk, hogy egy nyolc sírből álló, egysoros kiscsaládi temetőt rejt a lelőhely. A sírok közül négyet már ismertünk Csallány Gábor feltárása nyomán, továbbá megtaláltuk az 1940-es ásatás kutatóárkait is, összesen tíz eltérő méretű árkot. Csallány Gábor a sírsor É-i végén lévő 4 sírt közölte. Az 1. és 2. sír csontanyagát – keveredve ugyan – de szinte teljes egészében megtaláltuk a kutatóárok alján. A csontkupacok kibontása során leletanyagot is találtunk a korábban már feltárt sírokban, így a temetőtérkép mellett, a sírokból ismert tárgyak alapján is azonosíthatók voltak az egyes temetkezések.

A korábban ismert négy sír mellett négy újabb temetkezést is feltárunk a sírsor D-i végén. Csallány Gábor – a tanyatulajdonos elmondása alapján – leírta, hogy